

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE DİL BECERİLERİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK UYGULANAN ETKİLEŞİMLİ KİTAP OKUMA İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALARIN İNCELENMESİ

Özge Sultan BALIKÇI**, Bora GÖRGÜN***

ÖZET

Etkileşimli kitap okuma erken çocukluk yıllarında çocukların dil becerilerini olumlu olarak etkilemekte ve etkileşimli kitap okuma ve çocukların dil gelişimine olan olumlu etkisine yönelik araştırmalar giderek artmaktadır. Bu nedenle erken çocukluk döneminde yer alan çocukların dil becerilerini desteklemeyi hedefleyen müdahalelerinin bilinmesi, kullanılması ve uygulanması çocuğun yaşam kalitesinin artırılmasında oldukça önemlidir. Bu çalışmanın amacı erken çocukluk döneminde dil becerilerini geliştirmeye yönelik uygulanan etkileşimli kitap okuma ile ilgili çalışmalarını incelemektir. Erken çocukluk döneminde dil becerilerini geliştirmeye yönelik etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin uygulandığı çalışmalara yönelik sistematik derleme çalışması için yapılan tarama sonucu 34 makaleye ulaşılmıştır. Çalışmada ulaşılan araştırmaların katılımcıları, uygulamacıları, kullanılan yöntemleri ve sonuçları incelenmiştir. Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin gerçekleştirildiği çalışmalarda okul öncesi dönemde yer alan farklı yaş gruplarına uygulandığı ortaya konulmuştur. Etkileşimli kitap okuma etkinlikleri uzman, öğretmen ve aileler gibi farklı uygulamacılar tarafından çocuklara uygulanmıştır. Etkileşimli kitap okuma ev ya da okul gibi farklı ortamlarda farklı uygulamacılar tarafından günün farklı dilimlerinde uygulanabildiği görülmüştür. Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre farklı dil ve konuşma becerilerinin gelişmesini olumlu etkilediği ve desteklediği ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular alan yazındaki diğer çalışmalar ışığında yorumlanmış ve ileriki araştırmalara önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: etkileşimli kitap okuma, dil becerileri, erken çocukluk.

REVIEW OF RESEARCH ON SHARED BOOK READING APPLIED IN EARLY CHILDHOOD TO IMPROVE LANGUAGE SKILLS

ABSTRACT

Interactive book reading positively affects children's language skills in the early childhood years, and research on the positive effect of interactive book reading on children's language development is increasing. For this reason, knowing, using and applying the interventions that aim to support the language skills of children in early childhood are very important in increasing the quality of life of the child. The aim of this study is to examine the studies on interactive book reading applied to improve language skills in early childhood. As a result of the systematic review study for studies in which interactive book reading activities were applied to improve language skills in early childhood, 34 articles were reached. The participants, practitioners, methods used and results of the researches reached in the study were examined. In studies where interactive book reading activities were carried out, it was revealed that they were applied to different age groups in the pre-school period. Interactive book reading activities were applied to children by different practitioners such as experts, teachers and families. It has been observed that interactive book reading can be practiced at different times of the day by different practitioners in different environments such as home or school. According to the findings obtained as a result of this research, it has been revealed that it positively affects and supports the development of different language and speaking skills. The findings were interpreted in the light of other studies in the literature and suggestions were made for future research.

Keywords: shared book reading, language skills, early childhood

Giriş

Araştırma ve uygulama arasındaki boşluğu kapatabilmek için araştırmacılar ve eğitimciler, kanıt temelli uygulamaları sunmak için birlikte çalışmaktadır. Dil becerilerinin geliştirilmesinde yararlanılan kanıt temelli bu uygulamalardan birisi ise etkileşimli kitap

** Araş. Gör. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, ozges@ogu.edu.tr

*** Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, bora.gorgun@idu.edu.tr

etkinlikleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Hudson ve Test, 2011). Etkileşimli kitap okuma (EKO), bir çocukla kitap paylaşma veya okuma uygulaması yapmayı ve okul öncesi çocuklarla kendileri okumaya başlamadan önce kitapları paylaşmayı içermektedir (Noble ve diğerleri, 2019). EKO etkinliği bir çocuğa yüksek sesle bir hikâye okumayı ve çocuğun hikâye hakkında okuyucusuyla etkileşime girmesi için destek sağlamayı kapsamaktadır (Hudson ve Test, 2011).

EKO'nun erken çocukluk dönemindeki çocukların dil gelişimi ve ilerleyen yıllardaki akademik başarıları için önemi araştırmacılar ve uygulamacılar tarafından kabul edilmektedir (Rodriguez, Hines ve Montiel, 2009). Etkileşimli kitap okuma etkinlikleri sırasında çocuklar sözcük dağarcıklarını geliştirme fırsatını yakalayabilmektedir. Blewitt ve Langan, (2016) EKO'nun erken çocukluk döneminde sözcük öğrenmeye bağlam oluşturmak için oldukça değerli olduğunu ve yeni sözcükler ile ilgili etkileşimli kitap okuma yapılırken konuşmanın, çocukların sözcük öğrenme performanslarını arttırdığını belirtmektedir.

Dil gelişimi çocuğun yaşamın ilk yıllarında gerçekleşen oldukça önemli başarılarından birisi olarak kabul edilmektedir (Iverson, 2010) ve etkileşimli kitap okuma, çocukların erken dil gelişimini desteklemede uygulanan müdahaleler arasında yer almaktadır (Noble ve diğerleri, 2019). EKO'nun dil becerilerini geliştirmek için ideal bir etkinlik olmasının birkaç nedeni bulunmaktadır. Bunlar arasında; bir metne bağlı olarak yapılması, kitapların okul öncesi çocukları çıkarım yapmaya maruz bırakması, çocuklara yüksek sesle kitap okumayı ve okuduğunu anlama ile çıkarım yapma sorularını içermesi yoluyla sözlü dil becerilerinin gelişimini desteklemesi yer almaktadır. EKO okul öncesi çocuklarda sözcük dağarcığı ve farklı dil becerilerini geliştirmede etkiliyken, sonraki dönemlerde okuma veya okuduğunu anlamayı hedeflemektedir (vanKleeck, 2008). Ayrıca çocukların erken okuryazarlık becerilerini ve gelişimlerini desteklemek için erken çocukluk etkinlikleri arasında risk grubundaki çocuklara yönelik birincil önleme modeli olarak EKO'dan yararlanılabileceği önerilmektedir (Piasta, Justice, McGinty ve Kaderavek, 2012). Bununla birlikte etkileşimli kitap okuma çocukların ilerleyen yıllardaki okul yaşamlarında başarılı olabilmelerinin temeli olan okuma becerilerine katkı sağlayabilmektedir.

Okuryazarlık temelde sözcük dağarcığı ve dil becerilerine bağlı olarak gelişmektedir (Yorke, Light, Gosnell-Caron, McNaughton ve Drager, 2018). Çocukların okuryazarlıklarını destekleyen uygulamalar arasında anlama ve okuma başarısı için temel oluşturan en önemli etkinliğin çocuklara sesli okuma yapmak olduğu belirtilmektedir (National Assosiation for the Education of Young Children, NAEYC; 1996; National Early Literacy Panel 2008). Yapılan araştırmalar bu öneriyi doğrular nitelikte; EKO'nun okul öncesi çocukların sözcük gelişimlerini (Mol, Bus, De Jong ve Smeets, 2008), soyut dil gelişimini (vanKleeck, Gillam, Hamilton ve McGrath, 1997) ve sonraki dönemlerde okuryazarlık becerilerini geliştirdiğini (Bus, Van Ijzendoorn ve Pellegrini, 1995) göstermektedir. Akademik sözcük dağarcığı oluşturmak için etkili bir bağlam olan EKO belirli sözcükleri açık bir şekilde öğretirken, okuryazarlık kavramlarına dolaylı olarak maruz kalma fırsatı sağlamaktadır (Yorke, Light, Gosnell Caron, McNaughton ve Drager, 2018).

EKO'nun ortak özellikleri arasında hikâyedeki cümlelerin tekrarlanması, dikkat çekici öğelerin yer alması, kelimelerle eşleştirilmiş resim sembollerinin bulunması ve belirli sözcükleri içeren özetlenmiş metinlerin olması yer almaktadır (Browder, Trela ve Jimenez, 2007; Hudson ve Test, 2011). EKO bununla birlikte erken okuryazarlık becerilerini de desteklemektedir. Erken okuryazarlık becerileri, erken çocukluk döneminde gelişen ses bilgisel farkındalık, alfabe bilgisi, yazı bilgisi, sözcük dağarcığı ve dil gibi birçok çeşitli beceriyi kapsamaktadır (Bean, Perez, Dynia, Kaderavek ve Justice, 2020). Ayrıca erken okuryazarlık, doğumdan 4 yaşına kadar olan çocukların dil ile ilgili davranışlarını ve uygulamalarını ve erken dönemde konuşma, okuma ve yazma işlevlerine yönelik farkındalıkların artma sürecini içermektedir (Sloat, Letourneau, Joschko, Schryer ve Colpitts, 2015). Çocuğun gelişimsel

olarak yaşına uygun olan kitaplarla yapılan EKO'da (Browder ve diğerleri, 2007; Mucchetti, 2013), yazılı materyal ile ilgili konuşma ve gösterme, öykü ve resimler hakkında sorular sorma ve yorumlar yapma ve kitapta yazılanları işaret etme ve izleme aracılığı ile erken okuryazarlık becerileri teşvik edilmektedir (Hudson ve Test, 2011).

Etkileşimli kitap okuma birçok farklı biçimde uygulanmaktadır. Bazı etkileşimli kitap okumalarda; yetişkin ve çocuk arasında kitap hakkında bir etkileşimi veya konuşmayı şekillendirmek için belirli yöntemlerden yararlanılmaktadır. Bazı etkileşimli kitap okumalarda ise paylaşılan okuma türleri, sözcük bilgisi veya ses bilgisel farkındalık gibi belirli dil becerileri hedeflenmektedir (Noble ve diğerleri, 2019). Farklı dil becerilerinin hedeflendiği EKO'larda kitap çocuklara bu becerileri doğrudan veya dolaylı olarak öğretmek için bir araç olarak kullanılmaktadır.

Dil gelişimini destekleyen bir araç olan EKO, bilinmeyen kelimelerin anlamını öğrenmeye yardım eden ipuçları içermektedir (Wesseling, Christmann ve Lachmann, 2017). EKO sırasındaki karşılıklı ve dinamik olan yetişkin-çocuk etkileşimleri çocukların gelişen dil becerilerini desteklemektedir (Kaderavek ve Justice, 2002). Bununla birlikte EKO; çocukların dinleme zevkini yaşamaları, estetik açıdan hoş görsellere bakarak onları takip etmeleri, dünyadaki şeyler ve insanlar hakkında hem sosyal ve duygusal anlayışlarını ve hem de bilgilerini geliştirmeleri için önemli fırsatlar sunmaktadır (Rollo ve Sulla, 2016). Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde EKO'nun dil ve iletişim becerileri, sosyal ve duygusal gelişim açısından oldukça yararlı olan ve çocuğun yaşam kalitesinde önemli bir etkisi olan bir uygulama olduğu görülmektedir. EKO yalnızca erken çocukluk döneminde sözlü dil becerilerinin gelişmesini desteklemekle kalmamakta ayrıca ileriki okul yaşamlarında çocukların yazılı dil olan okuma gibi akademik becerilerine de olumlu olarak yansımaktadır (Akoğlu, Ergül ve Duman, 2014; Ergül, Akoğlu, Karaman ve Sarıca, 2017; Wesseling, Christmann ve Lachmann, 2017). Bu nedenle erken çocukluk döneminde yer alan çocukların dil becerilerini desteklemeyi hedefleyen EKO etkinliklerinin bilinmesi, kullanılması ve uygulanması çocuğun yaşam kalitesinin artırılmasında oldukça önemlidir. Bu çalışmanın amacı erken çocukluk döneminde dil becerilerini geliştirmeye yönelik uygulanan etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin yer aldığı çalışmaları incelemektir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma 2000-2020 yılları arasında Dünya'da ve Türkiye'de erken çocukluk döneminde dil becerilerini geliştirmeye yönelik uygulanan etkileşimli kitap okuma ile ilgili çalışmaların i incelenmesine yönelik gerçekleştirilmiş bir betimsel içerik analiz çalışmasıdır. Doküman analizi ile toplanan araştırma dokümanlarına içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizinde birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir ve bunlar okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenerek yorumlanır (Şimsek ve Yıldırım, 2011). Çalık ve Sözbilir (2014) içerik analizlerini üç başlık altında ele almışlardır. Bunlar: meta-analiz, meta sentez (tematik içerik analizi) ve betimsel içerik analizidir. Bu çalışma erken çocukluk döneminde dil becerilerini geliştirmeye yönelik uygulanan etkileşimli kitap okuma ile ilgili çalışmalar hakkında bilgi verdiği için betimsel içerik analizi başlığında değerlendirilebilir. Betimsel içerik analizi; belirli bir konu üzerinde yapılan çalışmaların ele alınıp eğilimlerinin ve araştırma sonuçlarının tanımlayıcı bir boyutta değerlendirilmesini içeren sistematik çalışmalardır (Çalık ve Sözbilir, 2014).

Verilerin Toplaması ve Analiz Edilmesi

Erken çocukluk döneminde etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin uygulandığı araştırmalara ulaşmak için “etkileşimli kitap okuma”, “shared book reading, dialogic book reading, interactive book reading” anahtar kelimeleri kullanılarak Cochrane Central Register of Controlled Trials (CENTRAL), Cochrane Clinical Answers (Cochrane Database of Systematic Reviews (Cochrane Library), PubMed ve ULAKBİM veri tabanları taranmıştır. Araştırmada incelenen makaleleri dahil etme ölçütleri olarak (a) 2000-2020 yılları arasını kapsaması (b) çalışmaya katılan bireylerin erken çocukluk döneminde olması, (c) etkileşimli kitap okuma etkinliğinin deneysel olarak gerçekleştirilmesi (d) erişime açık bir makale olması (e) makalenin hakemli bir dergide yayınlanmış olması belirlenmiştir.

Bu çalışmanın tarama ve betimsel analizlerin güvenilirliği için betimsel analizde incelenen çalışmalar belirlenirken dâhil etme ölçütleri ve betimsel analizle ilgili kodlamalara yönelik güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Özel eğitimde doktorasını tamamlamış olan ikinci bir kodlayıcı, incelenen çalışmaların dahil edilme ölçütleri ve kodlamanın güvenilirliğini göz önünde bulundurarak bağımsız bir biçimde çalışmaları yeniden kodlamıştır. Kodlamacılar arası güvenilirlik katsayıları hesaplanırken Kodlamacılar arası görüş birliği/Kodlamacılar arası görüş birliği + Kodlamacılar arası görüş ayrılığı X 100” (Tekin-İftar, 2012) formülünden yararlanılmıştır. Kodlamacılar arası güvenilirlik katsayısı dahil etme ölçütleri %98 ve betimsel analizlerin kodlanmasında %100 olarak hesaplanmıştır.

Araştırma Etiği

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bu çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Çalışma sistematik alan yazın taraması, doküman inceleme çalışması olduğu için Etik Kurul İzni alınmasını gerektiren çalışmalar grubunda yer almamaktadır. Bu nedenle Etik Kurul İzni beyan edilmemiştir.

Bulgular

Erken çocukluk döneminde dil becerilerini geliştirmeye yönelik etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin uygulandığı çalışmalara yönelik tarama sonucunda 34 makaleye ulaşılmıştır. Ulaşılan makale çalışmaları incelenerek araştırmanın amacı, araştırmada kullanılan yöntem, araştırmada yer alan katılımcıların özellikleri, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve bulguları aşağıda Tablo 1’de paylaşılmaktadır. Etkileşimli kitap okuma ile ilgili etkinliklerin gerçekleştirildiği araştırmaların incelenmesi ile ilgili yapılan taramalar aşağıda sıralanmaktadır. Tarama detaylarının devamında özetlenen çalışmalar yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırmada İncelenen Çalışmalar

Kaynak	Araştırmanın Amacı	Yöntem	Katılımcılar	Veri Toplama Araçları	Bulgular
Akemoğlu ve Tomeny, (2020)	Kitap okuma sırasında ebeveyn tarafından uygulanan erken iletişim müdahalesinin etkisinin incelenmesi	Tek denekli araştırma	3-5 yaş grubundaki 3 otizm tanılı çocuk ve anneleri	Annelerin stratejileri kullanma sıklıkları Annelerin doğru olarak izlediği uygulama adımlarının sayıları Çocukların yanıt sayıları Çocuğun iletişim davranışları	Eğitim ve koçluk sonrası annelerin okuma tekniklerini ve doğal öğretim stratejilerini kullanma sıklığı artması ve çocukların daha çok iletişimsel davranışı sergilemesi
Akoğlu, Ergül ve Duman, (2014)	Alıcı ve ifade edici dil becerileri üzerinde küçük grup uygulamalarına dayalı “etkileşimli kitap okuma programının” etkililiğinin incelenmesi	Nicel	Yaş ortalaması 4 olan 4’ü kız, 5’i erkek toplam 9 korunmaya muhtaç çocuk	Denver Gelişimsel Tarama Testi Peabody Resim Kelime Testi Doğal Dil Örneklerinin Alınması	Uygulanan etkileşimli kitap okuma programının çalışma grubunda yer alan çocukların farklı sözcük dağarcığı üzerinde etkili olması
Bean, Perez, Dynia, Kaderavek ve Justice, (2020)	Öğretmen liderliğinde paylaşılan bir kitap okuma etkinliği sırasında kitap okuma yönelimi ile okuryazarlık becerisi gelişimi arasındaki ilişkinin araştırılması	Nicel	Üç grup okul öncesi çocuk grubu; otizm tanılı 22, gelişimsel dil bozukluğu tanılı 23 ve tipik gelişim gösteren 58	Okul Öncesi Kelime ve Yazı Farkındalığı Testi, Okul Öncesi Erken Okuryazarlık Testi, Çocukların Kitap Okumaya Yönelim Derecelendirme Ölçeği	Kitap okuma yöneliminin, çocukların basılı kavram bilgisi ve sesbilgisel farkındalıkla ilgili kazanımları olması
Blewitt ve Langan, (2016)	Etkileşimli kitap okuma sırasında metin dışında yapılan konuşmaların çocukların aktif katılımlarını ilgi ve isteklerinin belirlenmesi	Nicel	Yaş ortalaması 4 olan 40 çocuk	Kelime tanımlama ve anlama testi	Etkileşimli kitap okuma etkinliğinde çocuklar kelime anlama testinde ve kelime tanımlama testinde daha fazla hedef kelime öğrenmesi

Cabell, Zucker, DeCoster, Melo, Forston ve Hamre (2019)	Etkileşimli kitap okuma kalitesi ile okul öncesi çocukların dil ve okuryazarlık becerilerindeki kazanımları arasındaki ilişkinin incelenmesi	Nicel	96 öğretmen ve 4 yaşında olan 417 öğrenci	Peabody Vocabulary Test-III Okul Öncesi Erken Okuryazarlık Testi Kitap Okumanın Sistematiği Değerlendirmesi	Picture Erken Okuryazarlık Testi Okumanın	Etkileşimli kitap okuma kalitesi ile çocukların kelime dağarcığında ve erken okuryazarlık becerilerinde artış gözlenmesi
Chacko, Fabiano, Doctoroff ve Fortson, (2017)	Okul öncesi Başarıyı Babaların Desteği ile sunulan müdahalenin etkililiğinin değerlendirilmesi	Nicel	64 baba-çocuk (yaş ortalaması 4 olan) grubu	Ebeveyn Davranışı Kontrol Listesi, İkili Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi Kodlama Sistemi		Çocukların dil gelişimleri müdahale grubunda kontrol grubundakilere göre anlamlı derecede artması
Chow, McBride-Chang, Cheung ve Chow, (2008)	Dil ve okuryazarlık becerilerinde ebeveyn-çocuk etkileşimli kitap okuma ve metalinguistik eğitiminin etkisini incelenmesi	Nicel	Yaş ortalaması 5 olan 64 deney ve 62 kontrol grup okul öncesi çocuk	Hong Kong Okuma ve Yazmada Belirli Öğrenme Güçlükleri Testi Hong Kong Kantonca Alıcı Kelime Testi		Farklı ev okur yazarlık yaklaşımlarının çocukların yazılı ve sözlü becerileri üzerindeki etkili olması
Davies, McGillion, Rowland ve Matthews, (2020)	Ebeveynler tarafından okul öncesi çocuklarına çıkarım yapma becerilerini artırmayı amaçlayan bir dil müdahalesinin değerlendirilmesi	Nicel	4 yaşında 47 deney ve 53 kontrol grubunda çocuk	NFER Alıcı Dil Değerlendirmesi ve Dil ve İletişim Ölçeği, Dil Temellerinin Klinik Değerlendirmesi -Okul Öncesi		Araştırma sonuçları genel dil becerilerinde gelişme olması
DesJardin ve diğerleri, (2017)	Çalışmada işitme yetersizliği olan ve olmayan çocuğa sahip ailelerinin ev	Nicel	12, 24 ve 36 aylık olmak üzere üç farklı yaş grubu 17 çocuk	Okul Öncesi Dil Ölçeği-4		12 aylık olan çocukların etkileşimli kitap okuma becerileri ile 36 aylık olduklarındaki dil gelişimi

	okuryazarlık ortamı ile ilgili algılarını belirlemek ve etkileşimli kitap okuma sırasındaki davranışların karşılaştırılması					arasında anlamlı bir ilişki olması
Gerek, Karasu ve Girgin, (2018)	İşitme kayıplı bir çocuğun okuryazarlık becerilerinin paylaşılan okuma etkinliği ile desteklenme sürecinin incelenmesi	Eylem araştırması	İşitme kayıplı bir çocuk, araştırmacı, aile, anasınıflı öğretmeni ve geçerlik komitesi üyeleri	3 düzeyde 6 hikaye kitabı	İşitme kayıplı çocuğun, düzeyine uygun hazırlanan ve sistematik olarak uygulanan etkinliklerden faydalanması	
Gettinger ve Stoiber (2018).	Kod odaklı, anlam odaklı veya birleşik kod ve anlam odaklı EKO etkileşimlerinin baskı becerileri ve kelime bilgisi üzerindeki etkilerinin belirlenmesi	Nicel	23 düşük gelirlili, 4 yaşındaki çocuk	Okulöncesi için Fonolojik Farkındalık Okuryazarlığı Taraması Peabody Resim Kelime Testi	Sonuçlar, erken okuryazarlık müdahalelerinin hedeflenen baskı veya kelime dağarcığı çıktılarını arttırması	
Hassinger-Das, Ridge, Parker, Golinkoff, Hirsh-Pasek ve Dickinson, 2016	Çocukların kelime hazinelerini arttırmak amacıyla etkileşimli kitap okuma ve kelime oyunun birlikte sunulması	Nicel	4 yaşında 22 kontrol ve 22 deney grubunda çocuk	The New Word Definition Test Alıcı kelime bilgisi ön test-son testi	Kelime oyunu ile etkileşimli kitap okuma çalışmasının birlikte sunulmasının çocukların kelime hazinelerinin artması	

Işıkoğlu- Erdoğan, Şimşek ve Canbeldek, (2017)	Ev merkezli diyaloga dayalı kitap okumanın 4-5 yaş çocuklarının alıcı ve ifade edici dil gelişimlerine olan etkisinin incelenmesi	Paralel karma yöntem	24 Ebeveyn ve çocukları	Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi	Ev merkezli diyaloga dayalı kitap okumanın çocuklarının dil gelişimlerini olumlu etkilemesi
Lavelli, Barachetti, Majorano, Florit, Brotto ve Miottello, (2019).	Ebeveyn temelli bir etkileşimli kitap okuma müdahalesinin, ebeveynin konuşma stratejilerini kullanması, çocuklarının sohbet katılımları ve dilsel üretimi üzerindeki etkilerin incelenmesi	Nicel	Yaş ortalaması 4 olan 20 deney ve 12 kontrol grubunda olan çocuk ve annesi	Dil katılım ve dil üretim ölçüsü	Hem anne hem de çocuk iletişim davranışları üzerinde etkisi olması
Lever ve Sénéchal, (2011).	Etkileşimli kitap okuma etkinliğinin çocukların anlatma becerilerini destekleyip desteklemediğinin belirlenmesi	Nicel	Yaş aralığı 5-6 olan okul öncesi 40 çocuk	Edmonton Anlatı Normları Aracı, Peabody Resim Kelime Testi III	Çocukların anlatma ve anlama son testlerinde ilerleme olması
Neuman ve Kaefer, (2018).	düşük gelirli çocukların fen bilimi ile ilgili sözcük dağarcığını ve içerik bilgisini geliştirmek için tasarlanmış ortak bir kitap etkinliğinin etkilerinin incelenmesi		148 deney ve 117 kontrol grubunda olan okul öncesi çocuk	Peabody Resim Kelime Bilgisi Test-IV İfade Edici Tek Kelimelik Resim Kelime Testi	Ön ve son testler, çocukların sözcük dağarcığını geliştirmesi

Noble, Cameron-Faulkner ve Lieven, (2018)	Etkileşimli kitap okuma ve oyuncak oyun sırasında üretilen çocuğa yönelik konuşmanın dilbilgisi profilinin karşılaştırılması	Nicel	43 ebeveyn ve ortalama yaşları 2 olan çocukları	Kullanılan dilbilgisel yapılarının sıklığı	Etkileşimli kitap okuma etkinliğine katılan çocukların konuya dayalı ve karmaşık dilbilgisel yapı üretiminde artış olması
Noble ve diğerleri, (2020)	Etkileşimli kitap okumanın farklı sosyoekonomik düzeyde olan çocuklarda dili destekleyip desteklemediğinin araştırılması	Nicel	Yaş aralığı 2-3 olan 123 deney ve 62 kontrol grubunda çocuk ve birincil bakıcıları	Okul Öncesi Dil Ölçeği-Beşinci Baskı, Dil Temellerinin Klinik Değerlendirmesi -Okul Öncesi-2, Ortalama Sözce Uzunluğu	Birincil bakıcılar daha fazla etkileşimli kitap okuma davranışı sergilemesi
Özen-Altınkaynak, (2019)	Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin katılımcıların harf (print) ve sesbilgisel farkındalık becerisine etkisinin belirlenmesi	Nicel	17 deney ve 17 kontrol grubunda okulöncesi öğrencisi	Fonolojik farkındalık ölçeği Okulöncesi kelime ve yazı farkındalığı değerlendirme aracı	Etkileşimli kitap okuma etkinliğinin katılımcıların ses-harf farkındalığını ve ses bilgisel farkındalığını olumlu etkilemesi
Piasta, Justice, McGinty ve Kaderavek, (2012)	Etkileşimli kitap okumada yazılı materyal ile etkileşimin arttırmada okuryazarlık başarısına etkisinin boylamsal etkisinin incelemek	Deneysel	4 yaşında 356 çocuk	Okul Öncesi Fonolojik Farkındalık Okuryazarlığı Taraması	Yazılı materyallerin kullanımının çocukların okuma, heceleme, anlama gibi erken okuryazarlık becerilerinde etkili olması
Pollard-Durodola, Gonzalez, Saenz, Resendez, Kwok, Zhu ve Davis (2017)	Okul öncesi dönemde çift dil öğrenenlerin kelime bilgileri üzerinde içerik temelli paylaşımlı okuma ve kelime öğretimi ile etkisinin karşılaştırılması	Nicel	Çift dilli 48 okul öncesi öğretmeni ve bu öğretmenlerin 148 ve deney ve 133 kontrol tane İngilizce-İspanyolca konuşan öğrencisi	Peabody Resim-Kelime Testi-4 Researcher-Developed Receptive Picture Vocabulary Test Researcher-Developed Expressive Picture V.T.	Her iki grupta da standart İngilizce becerilerinde anlamlı bir farklılık elde edilmesi

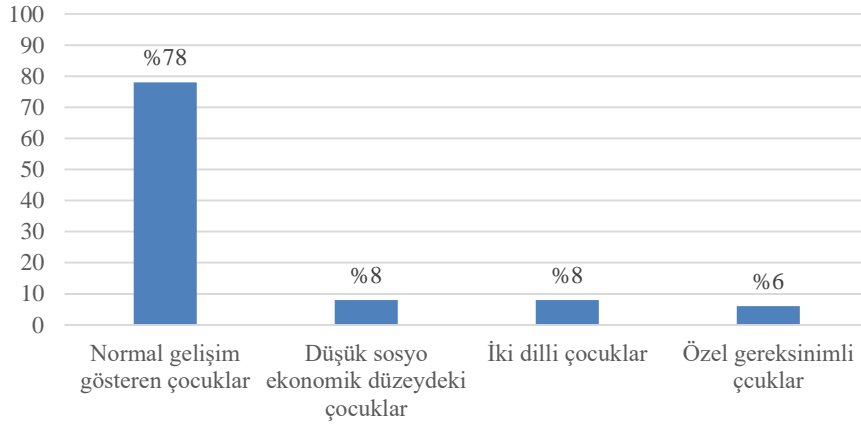
Restrepo ve diğerleri, (2010).	İspanyolca'yı ana dili olarak konuşan ve sadece İngilizce okul öncesi programlarına devam eden çocuklar için tamamlayıcı bir İspanyolca eğitim programının etkilerinin incelenmesi	Nicel	30 deney ve 30 kontrol grubunda 4 yaşında çocuk	Hikâye yeniden anlatma görevi	CLR iki dilli modalitede eğitim alan çocuklar, öğretim sonunda İspanyolca ve İngilizce kelime değerlendirmelerinde anlamlı şekilde daha yüksek olması
Rezzonico ve diğerleri, (2015)	Okul öncesi öğretmenler tarafından sunulan etkileşimli kitap okumanın dil gelişiminde etkililiğinin incelenmesi	Nicel	32 okul öncesi öğretmen ve 32 yaş ortalaması 4 olan okul öncesi dönem öğrenci	İfade Edici Resim Kelime Testi - Üçüncü Baskı	Çocuklar sorulara verdikleri yanıtlarda kontrol grubundaki çocuklara göre ortalama sözcük uzunluğunda artış olması
Rollo ve Sulla, (2016)	Annelerin ile çocukların bilişsel ve sosyo-duygusal gelişimi arasındaki ilişkinin araştırılması	Nicel	55 anne ve yaş ortalaması 4 olan çocukları	VCS- Okul öncesi çocuklar için Kavramsal ve Anlamsal Gelişimin Değerlendirilmesi	Çocukların semantik ve kavramsal becerilerinin ile annelerin zihinsel durum sözcükleri arasında anlamlı ilişki olması
Storkel, Komesidou, Pezold, Pitt, Fleming ve Romine, (2019).	Gelişimsel dil bozukluğu (GDB) olan çocuklar için etkileşimli kitap okuma sonuçlarının, doz ve doz sıklığından etkilenip etkilenmediğinin belirlenmesi	Nicel	5 yaşında 34 çocuk	Dil Temellerinin Klinik Değerlendirmesi- IV	Sonuçlar, GDB olan çocukların tedavi sırasında doz ve doz sıklığı formatından bağımsız olarak önemli sayıda kelime öğrenmesi

Şimşek ve Işıkoğlu Erdoğan, (2017)	Diyaloğa dayalı kitap okumanın 48-66 ay çocuğunun ifade edici dil gelişimine olan etkisinin belirlenmesi	Nicel	48-66 ay grubundan 9'u kız 9'u erkek olmak üzere toplam 18 çocuk	Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi Dil örneği alınması	Diyaloğa dayalı kitap okumanın; çocukların ifade edici dil gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini ve çocukların kullandığı cümle yapılarını anlamlı derecede arttırması
Tetik ve Işıkoğlu Erdoğan, (2017)	Diyaloğa dayalı ve geleneksel birlikte okumanın 48-60 aylık çocukların dil gelişimine olan etkisinin incelenmesi	Nicel	48-60 aylık 50 deney ve 54 kontrol grubunda çocuk	“Marmara Dil Gelişim Ölçeği” Peabody Resim-Kelime Testi	Diyaloğa dayalı ve geleneksel birlikte okuma ile düzenli kitap okumanın 48-60 aylık çocukların kelime bilgisinde ve dil gelişiminde olumlu yönde artış olması
Toub ve diğerleri, (2018).	Düşük gelirli okul öncesi çocuklar için kitap okumaları yoluyla bir kelime hazinesinde oyunun rolünün araştırılması	Nicel	Yaş ortalamaları 4 olan 350 çocuk	Yeni Kelime Tanımı Testi, Araştırmacıların geliştirdiği alıcı kelime testi	Bu sonuçlar, erken kelime dağarcığı gelişimi için yetişkin destekli oyun temelli etkinliklerin faydalı olması
Yıldız-Bıçakçı, Er ve Aral, (2018)	Anne babaların etkileşimli öykü okumalarının çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisinin incelenmesi	Nicel	Deney grubu; 46-62 aylık olan yedi çocuk ve anneleri Kontrol grubu; aynı yaşlarda olan yedi çocuk ve anneleri ise kontrol grubu	Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) Denver Gelişim Tarama Testi- II (DGTT-II) Brigance Erken Gelişim Envanteri II	Dil gelişim düzeylerinin hem ön test hem de son testlerde normal gelişim gösterdiği belirlenirken, dil gelişim testi sonuçlarına göre kontrol ve deney grubu çocukların ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklılık olması

Yorke, Light, Gosnell Caron, McNaughton ve Drager, (2018).	Etkileşimli kitap okumanın açık kelime öğrenme üzerindeki etkisini değerlendirmek	Tek denekli araştırma	Dil bozukluğu olan 3-4 yaş arası 3 çocuk	Doğru şekilde tanımlanan kelime öğelerinin yüzdesi	Etkileşimli kitap okumanın özel gereksinimli çocukların açık kelime öğrenmeleri üzerinde etkili olması
Wesseling, Christmann ve Lachmann, (2017)	Etkileşimli kitap okumada yazılı materyal ile etkileşimi arttırmanın okuryazarlık başarısına etkisinin boylamsal etkisinin incelenmesi	Nicel	4 yaşında olan 69 öğrenci	Sesbilgisel Farkındalık, Uyaklama, Alfabe Bilgisi Testleri ile, Okul Öncesi Fonolojik Farkındalık Okuryazarlığı Taraması, Woodcock-Johnson Başarı Test	Yazılı materyallerin kullanımının çocukların okuma, heceleme, anlama gibi erken okuryazarlık becerilerinde anlamlı derecede etkisi olması
Williams ve Horst, (2014)	Uykunun etkileşimli bir kitap okuma etkinliği kullanılarak okul öncesi çocukların kelime öğrenmelerini geliştirmelerini nasıl etkilediğinin incelenmesi	Nicel	3 yaşında 48 çocuk	Anında kelime öğrenme testi, Konu anlama soruları, hikâye keyfi derecelendirmeleri	Uyumadan önce kitap okunan çocuklarda kelime öğrenme becerilerinde kalıcı etkilerinin olması
Ziolkowski ve Goldstein, (2008)	Dil gecikmeli düşük gelirli geçmişe sahip okul öncesi çocuklarla tekrarlanan ortak kitap okumaya gömülü açık bir fonolojik farkındalık	Tek denekli araştırma	Dil gecikmesi olan düşük gelirli 13 ortalama yaşları 4 okul öncesi çocuk	Uyaklama ve Bireysel Gelişim Göstergesi	Tekrarlanan hikâye kitabı okumasına açık bir fonolojik farkındalık müdahalesi yerleştirmek, okuma bozuklukları için yüksek risk altındaki çocuklar için gelişmekte olan okuryazarlık

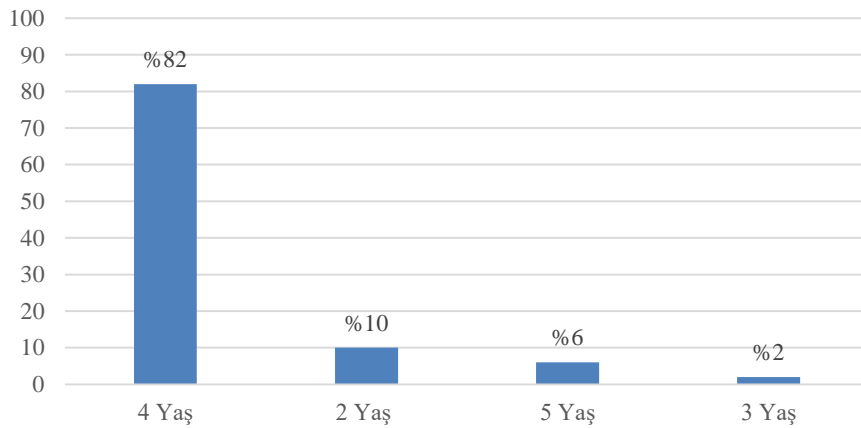
müdahalesinin etkinliğinin belirlenmesi				becerilerinden farkındalık sonuçlanması	sesbilgisel gelişmesiyle
Zuccarini ve diğerleri, (2020)	Ebeveyn tarafından uygulanan kitap müdahalesinin incelenmesi	tarafından diyalojik okuma etkisinin	Deneysel Yaş ortalaması 2 olan gecikmiş dil ve konuşma bozukluğu olan 30 ve kontrol grubunda çocuk olan 27 ile ebeveynleri	MacArthur İletişimsel Envanterleri (MB-CDI), Kelimeler ve Cümleler Tam Formu	Bates Gelişim Cümleler Genel sonuçlar, müdahale grubundaki daha fazla çocuğun ifade edici dil becerilerindeki gecikmelerinde kısmi veya tam iyileşme göstermesi ve kontrol grubuna göre cümle üretme becerisi kazanması

Dil gelişimine yönelik etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin uygulandığı çalışmaların katılımcıları incelendiğinde bu etkinliklerin birçok farklı popülasyonda uygulandığı görülmüştür. Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin uygulandığı çalışmaların %78'inde normal gelişim gösteren çocukların, %8'si düşük sosyoekonomik düzeyde olan çocukların, %8'inde iki dilli çocukların ve %6'sında özel gereksinimli çocukların (dil ve konuşma bozukluğu olan %5; otizm tanılı %1; işitme yetersizliği olan %1) katılımcı olarak yer aldığı belirlenmiştir. Etkileşimli kitap okuma etkinliğine katılan katılımcıların özelliklerine Şekil 1'de yer verilmektedir.

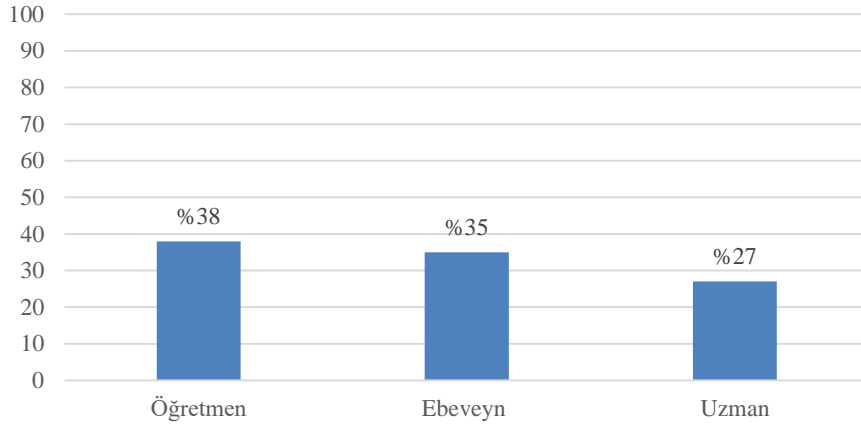
Şekil 1. Etkileşimli kitap okuma etkinliğine katılan katılımcıların özellikleri

Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin gerçekleştirildiği çalışmalarda okul öncesi dönemde yer alan farklı yaş gruplarına uygulandığı belirlenmiştir. Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin uygulandığı yaş aralığının %82'sini 4 yaşında olan, %6'sını 5 yaşında olan, %2'sini 3 yaşında olan, %10'unu 2 yaşında olan çocukların oluşturduğu görülmüştür Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin uygulandığı yaş gruplarına ilişkin bilgiye Şekil 2'de yer verilmektedir.

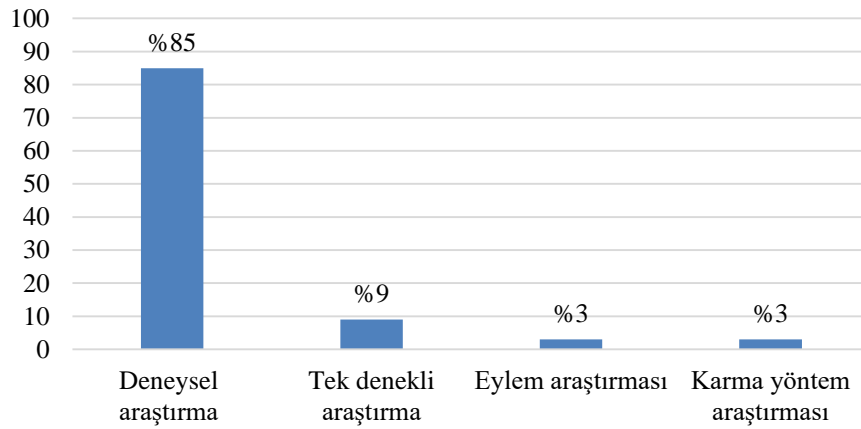
Şekil 2. Etkileşimli kitap okuma etkinliğinin uygulandığı yaş grupları

Etkileşimli kitap okuma etkinlikleri uzman, öğretmen ve aileler gibi farklı uygulamacılar tarafından çocuklara uygulanmıştır. Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin gerçekleştirildiği çalışmalarının % 35'inde ebeveynler, % 38'inde öğretmenler ve % 27'sinde uzmanlar uygulamacı olarak yer almıştır. Etkileşimli kitap okuma etkinliğini gerçekleştiren uygulamacılara ilişkin bilgiler Şekil 3'de paylaşılmaktadır.

Şekil 3. Etkileşimli kitap okuma etkinliğini gerçekleştiren uygulamacılar

Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin gerçekleştirildiği çalışmaların deneysel, tek denekli, eylem ve karma araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin gerçekleştirildiği çalışmalarının %85'i nicel, %9'u tek denekli, %3'ü nitel ve %3'ü karma yöntem araştırması gerçekleştirilmiştir. Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin gerçekleştirildiği çalışmalarda yer alan araştırma yöntemlerine ilişkin bilgiler Şekil 4'de paylaşılmaktadır.

Şekil 4. Etkileşimli Kitap Okuma Etkinliklerinin Gerçekleştirildiği Çalışmalarda Yer Alan Araştırma Yöntemleri

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada dil gelişimine yönelik etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin gerçekleştirildiği 34 makale incelenmiştir. İncelenen çalışmalar katılımcılar, araştırma yöntemleri, uygulamayı gerçekleştiren uygulamacılar açısından ele alınmıştır. Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin gerçekleştirildiği çalışmalarda farklı katılımcıların yer aldığı görülmüştür.

Çalışma sonucunda incelenen araştırmaların katılımcıların özellikleri açısından incelendiğine etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin uygulandığı çalışmaların çoğunlukla normal gelişim gösteren çocukların oluşturduğu görülmüştür. Bununla birlikte düşük sosyoekonomik düzeyde olan çocukların, çift dilli çocukların ve özel gereksinimli çocukların da çalışmalarda katılımcı olarak yer aldığı görülmüştür.

Katılımcıların yaş grupları açısından incelendiğinde etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin gerçekleştirildiği çalışmaların okul öncesi dönemde yer alan farklı yaş gruplarındaki çocuklara uygulandığı belirlenmiştir. Etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin uygulandığı çocukların yaş aralığının en sık 4 yaşında olan çocuklar olmak üzere 5 yaşında, 3 yaşında ve 2 yaşında olan çocuklardan oluştuğu görülmüştür.

Çalışmaları gerçekleştiren uygulamacılar açısından incelendiğinde etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin uzmanlar, öğretmenler ve aileler gibi farklı uygulamacılar tarafından çocuklara uygulandığı görülmüştür. Ayrıca etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin ev ya da okul gibi farklı ortamlarda farklı uygulamacılar tarafından günün farklı dilimlerinde uygulanabildiği görülmüştür. Öğretmenlerin yanı sıra ailelerin de çocuklarına destek hizmetleri sağlamada oldukça önemli bir rolü bulunduğu belirtilmektedir (Balıkçı ve Melekoğlu, 2020). Ebeveynler, öğretmenler ve uzmanlar, çocukların erken öğrenmelerini ve dolayısıyla daha uzun vadeli okuma konusundaki başarılarını teşvik etmenin bir yolu olarak, çocukların etkileşimli kitap okuma sırasında yazılı materyal ile etkileşimini artırmak için sözlü dili kullanmaya teşvik edebilmektedir (Piasta, Justice, McGinty ve Kaderavek, 2012). Etkileşimli kitap okuma, okul öncesi sınıf veya aile rutininin günlük programına ve bağlamına kolaylıkla uyarlanabilen oldukça basit ve ucuz bir etkinlik olduğu belirtilmektedir (vanKleeck, 2008). Etkileşimli kitap okuma etkinliği ayrıca günün her anında yapılabilen hatta uyku öncesi sözcük dağarcığının gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Williams ve Horst, 2014). Dil ve konuşma bozukluğu olan çocukların ebeveynlerinin, ortak kitap okuma etkinlikleri sırasında, çocuklarının dil becerilerini destekleyebilecek veya genişletebilecek dil, konuşma ve iletişim stratejileri konularında eğitilmesinin yararlı olacağı önerilmektedir (Majorano ve Lavelli, 2015). Okul öncesi eğitim ortamlarının normal gelişim gösteren çocukları ve dil bozuklukları açısından risk altında olabilecek çocukları içerdiği göz önüne alındığında, öğretmenlerin etkileşimli kitap okuma stratejilerinin geliştirilmesinin, tüm çocuklar için genel dil uyarımı sağlama ve dil gelişimlerini destekleme potansiyeli bulunmaktadır (Rezzonico ve diğerleri, 2015). Ayrıca uygun şekilde tasarlanan etkinliklerin, ebeveynlerin okul öncesi çocuklarıyla birlikte kitap okumak için harcadıkları zaman miktarının artmasını sağlayabilmektedir (Sloat ve diğerleri, 2015). Yetişkin ve çocuğun kitap okuması, belirli bir çocuğun dil becerilerine ve müdahale hedeflerine uymak için kolaylıkla uyarlanabilen dinamik bir bağlam sağlamaktadır. Bu nedenle hem araştırma hem de uygulamada, hizmet sunumunun bir bileşeni olarak etkileşimli kitap okumanın kullanılmasının oldukça yararlı olabilmektedir (Kaderavek ve Justice, 2002).

İncelenen çalışmalarda yöntem olarak nicel araştırma, nitel araştırma, tek denekli ve karma araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Çalışma bulguları incelendiğinde ise farklı dil ve konuşma becerilerinin gelişmesini olumlu etkilediği ve desteklediği ortaya konmuştur. Müdahale bağlamında EKO'nun dil ve konuşma becerilerinin desteklenmesinde oldukça önemli olduğu belirtilmektedir. Bunun nedenleri arasında (a) erken okuryazarlık becerilerine yönelik farkındalığı arttırması, (b) müdahaleye yönelik doğal yaklaşımlara vurguyu arttırması, (c) sonraki okul başarısı ile ilgili becerileri hedefleyen bir erken dil müdahalesi olarak ele alınması yer almaktadır (Kaderavek ve Justice, 2002).

Kitap okuma okul öncesi dönemde olan çocukların okuryazarlık becerilerinin gelişmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Etkileşimli kitap okuma etkinliği içerisinde kelime öğretimi (Blewitt ve Langan, 2016) gibi doğrudan dile yönelik müdahalelerle birlikte uygulanabilmektedir. Kelime öğretime ek olarak ses bilgisel farkındalık becerileri de etkileşimli kitap okuma etkinlikleri ile birleştirilebilmektedir. Alan yazındaki bir derleme çalışmasında erken çocukluk döneminde dil becerilerinden ses bilgisel farkındalığa yönelik uygulanan deneysel müdahalelerinin %33'ünün kitap okuma temelli etkinlikler olduğu görülmektedir (Balıkçı, 2020).

İfade edici dil becerileri aile-çocuk etkileşimli rutinleri ile geliştiği varsayılmaktadır (Lever ve Sénéchal, 2011). Bununla birlikte etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin ebeveynler tarafından başarılı bir şekilde uygulanabilmekte ve kısa vadede çocukların ifade edici dil becerilerini geliştirmede etkili olabilmektedir (Lavelli ve diğerleri, 2019). Etkileşimli kitap okuma dil gelişimini desteklemekle birlikte etkileşimli kitap okuma etkinliği içerisinde doğrudan dil becerilerinin eğitimi, öğrencileri okumayı öğrenmeye daha iyi hazırlamaktadır (Chow, McBride-Chang, Cheung ve Chow, 2008). Ayrıca erken yazılı materyal bilgisi ve sonraki okuryazarlık becerileri arasındaki ilişki ortaya konulmakta ve okuma güçlüklerinin önlenmesinde birincil önlem olarak kullanılabileceğini gösterilmektedir (Piasta, Justice, McGinty ve Kaderavek, 2012). Etkileşimli kitap okumanın çok küçük çocukların dil gelişimini desteklemede potansiyeline sahip olduğunu ve dolayısıyla okula başlama hazırlıklarını hızlandırdıklarını göstermektedir (Cutspec, 2004). Bununla birlikte erken çocukluk dönemindeki çocukları olan ailelerin ev temelli okuryazarlık etkinlikleri arasında yer alan etkileşimli kitap okumadan, dil bozuklukları ve okuryazarlık açısından risk altında olan hem de risk altında olmayan gruplar yararlanabilmektedir (Mol, Bus, De Jong ve Smeets, 2008).

Elde edilen bulgular ışığında şu önerilerde bulunulabilir. Erken çocukluk döneminde uygulanan ve dil becerileri üzerinde etkili olan etkileşimli kitap okuma eğitimlerine okul öncesi ve özel eğitim öğretmen yetiştirme programlarında yer verilebilir. Alanda görev yapan öğretmenlere etkileşimli kitap okuma konusunda hizmet içi eğitimler sunulabilir. Erken çocukluk döneminde normal gelişim gösteren ve özel gereksinimi olan çocuğa sahip ailelere yönelik etkileşimli kitap okuma etkinliklerinin öğretimi ve uygulaması konusunda seminerler ve çalıştaylar düzenlenebilir. Böylece erken dönemde dil becerileri etkileşimli okuma etkinlikleri ile desteklenen çocukların, okuma gibi oldukça önemli bir akademik beceri alanında yaşanabilecek olası sorunlarını önlemeye yönelik bir adım atılmış olunacağı çocukların yaşam kalitesinin artırılmışına katkı sağlanabileceği öngörülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2000-2020 yılları arasında gerçekleştirilen 34 makale ile sınırlıdır. Bu makaleler belirtilen anahtar kelimeler aracılığıyla dizin ve veri tabanlarından elde edilmiştir. Erken çocukluk döneminde dil becerilerini geliştirmeye yönelik uygulanan etkileşimli kitap okuma ile ilgili çalışmalar araştırmaya dahil edilmiştir.

Destek ve Teşekkür

Yazarlar olarak, araştırmanın gerçekleştirilmesi sürecine yönelik herhangi bir destek ya da teşekkür beyanımız bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Araştırmanın birinci ve ikinci yazarı araştırmanın tasarlanması, alanyazın taramasının gerçekleştirilmesi ve verilerin analizi ve raporlaştırılması sürecinde katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar/çatışma beyanımız olmadığını ifade ederiz.

Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Kaynakça

- Akemoglu, Y. ve Tomeny, K. R. (2020). A Parent-Implemented Shared-Reading Intervention to Promote Communication Skills of Preschoolers with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 1-14. <https://doi.org/10.1007/s10803-020-04757-0>
- Akoğlu, G., Ergül, C. ve Duman, Y. (2014). Dialogic Reading: Its Effectiveness on Receptive and Expressive Language of Children in Need of Protection. *İlköğretim Online*, 13(2), 622-639.
- Balıkçı, O. S. (2020). Investigation of phonological awareness interventions in early childhood. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 12(1), 277-288. <https://doi.org/10.9756/INT-JECSE/V12I1.201010>
- Balıkçı, O. S. ve Melekoglu, M. A. (2020). Early Signs of Specific Learning Disabilities in Early Childhood. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 12(1), 84-95. <https://doi.org/10.20489/intjecse.722383>
- Bean, A. F., Perez, B. I., Dynia, J. M., Kaderavek, J. N. ve Justice, L. M. (2020). Book-Reading Engagement in Children with Autism and Language Impairment: Associations with Emergent-Literacy Skills. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 50(3), 1018-1030. <https://doi.org/10.1007/s10803-019-04306-4>
- Bıçakçı, M. Y., Er, S. ve Aral, N., (2018). Etkileşimli öykü kitabı okuma sürecinin çocukların dil gelişimi üzerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(1), 201-208. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.375865>
- Blewitt, P. ve Langan, R. (2016). Learning words during shared book reading: The role of extratextual talk designed to increase child engagement. *Journal of Experimental Child Psychology*, 150, 404-410. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2016.06.009>
- Browder, D. M., Trela, K. ve Jimenez, B. (2007). Training teachers to follow a task analysis to engage middle school students with moderate and severe developmental disabilities in grade-appropriate literature. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 22(4), 206-219. <https://doi.org/10.1177/10883576070220040301>
- Bus, A. G., Van Ijzendoorn, M. H. ve Pellegrini, A. D. (1995). Joint book reading makes for success in learning to read: A meta-analysis on intergenerational transmission of literacy. *Review of educational research*, 65(1), 1-21. <https://doi.org/10.3102/00346543065001001>
- Cabell, S. Q., Zucker, T. A., DeCoster, J., Melo, C., Forston, L. ve Hamre, B. (2019). Prekindergarten interactive book reading quality and children's language and literacy development: Classroom organization as a moderator. *Early Education and Development*, 30(1), 1-18. <https://doi.org/10.1080/10409289.2018.1514845>
- Chacko, A., Fabiano, G. A., Doctoroff, G. L. ve Fortson, B. (2017). Engaging fathers in effective parenting for preschool children using shared book reading: a randomized controlled trial. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/15374416.2016.1266648>
- Chow, B. W. Y., McBride-Chang, C., Cheung, H. ve Chow, C. S. L. (2008). Dialogic reading and morphology training in Chinese children: Effects on language and literacy. *Developmental Psychology*, 44(1), 233.

- Cutspec, P. A. (2004). Bridging the research-to-practice gap: Evidence-based education. *Centerscope: evidence-based approaches to early childhood development*, 2(2), 1-8. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.44.1.233>
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri [Parameters of content analysis]. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38. doi: <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2014.3412>
- Davies, C., McGillion, M., Rowland, C. ve Matthews, D. (2020). Can inferencing be trained in preschoolers using shared book-reading? A randomised controlled trial of parents' inference-eliciting questions on oral inferencing ability. *Journal of Child Language*, 47(3), 655-679. <https://doi.org/10.1017/S0305000919000801>
- DesJardin, J. L., Stika, C. J., Eisenberg, L. S., Johnson, K. C., Ganguly, D. M. H., Henning, S. C. ve Colson, B. G. (2017). A Longitudinal Investigation of the Home Literacy Environment and Shared Book Reading in Young Children With Hearing Loss. *Ear and Hearing*, 38(4), 441-454. <https://doi.org/10.1097/AUD.0000000000000414>
- Ergül, C., Akoğlu, G., Karaman, G. ve Sarıca, A. D. (2017). Anasınıfında uygulanan etkileşimli kitap okuma programının sonraki okuma becerilerine etkisi: İzleme çalışması. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science]*, 10(2), 191-219
- Gerek, A., Karasu, H. P. ve Girgin, Ü. (2018). İhtim kayıplı bir çocuğun okulöncesi dönemde okumaya hazırlık becerilerinin paylaşılan okuma etkinliği ile desteklenme sürecinin incelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(25), 203-229. <https://doi.org/10.29329/mjer.2018.153.12>
- Gettinger, M. ve Stoiber, K. C. (2018). Effects of shared book reading focusing on letters and sounds versus vocabulary for low-income prekindergarten children. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 62(3), 149-160. <https://doi.org/10.1080/1045988X.2017.1408053>
- Hassinger-Das, B., Ridge, K., Parker, A., Golinkoff, R. M., Hirsh-Pasek, K. ve Dickinson, D. K. (2016). Building vocabulary knowledge in preschoolers through shared book reading and gameplay. *Mind, Brain, and Education*, 10(2), 71-80. <https://doi.org/10.1111/mbe.12103>
- Hudson, M. E. ve Test, D. W. (2011). Evaluating the evidence base of shared story reading to promote literacy for students with extensive support needs. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 36(1-2), 34-45. <https://doi.org/10.2511/rpsd.36.1-2.34>
- Işıkoğlu Erdoğan, N., Şimşek, Z. C. ve Canbeldek, M. (2017). Ev Merkezli Diyaloga Dayalı Okumanın 4-5 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimine Olan Etkileri. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 37(2), 789-809.
- Iverson, J. M. (2010). Developing language in a developing body: The relationship between motor development and language development. *Journal of child language*, 37(2), 229-261. <https://doi.org/10.1017/S0305000909990432>
- Kaderavek, J. N. ve Justice, L. M. (2002). Shared storybook reading as an intervention context: Practices and potential pitfalls. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 11, 395-406. [https://doi.org/10.1044/1058-0360\(2002/043\)](https://doi.org/10.1044/1058-0360(2002/043))
- Lavelli, M., Barachetti, C., Majorano, M., Florit, E., Brotto, C. ve Miottello, P. (2019). Impacts of a shared book-reading intervention for Italian-speaking children with developmental language disorder. *International journal of language & communication disorders*, 54(4), 565-579. <https://doi.org/10.1111/1460-6984.12460>

- Lever, R. ve Sénéchal, M. (2011). Discussing stories: On how a dialogic reading intervention improves kindergartners' oral narrative construction. *Journal of experimental child psychology*, 108(1), 1-24. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2010.07.002>
- Majorano, M. ve Lavelli, M. (2015). The use of sophisticated words with children with specific language impairment during shared book reading. *Journal of communication disorders*, 53, 1-16. <https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2014.10.001>
- Mol, S. E., Bus, A. G., De Jong, M. T. ve Smeets, D. J. (2008). Added value of dialogic parent-child book readings: A meta-analysis. *Early education and development*, 19(1), 7-26. <https://doi.org/10.1080/10409280701838603>
- Mucchetti, C. A. (2013). Adapted shared reading at school for minimally verbal students with autism. *Autism*, 17(3), 358-372. <https://doi.org/10.1177/1362361312470495>
- National Association for the Education of Young Children. (1996). NAEYC position statement: Responding to linguistic and cultural diversity—Recommendations for effective early childhood education. *Young Children*, 51(2), 4-12.
- National Early Literacy Panel. (2008). Developing early literacy: Report of the National Early Literacy Panel. Washington, DC: National Institute for Literacy. Available at <http://www.nifl.gov/earlychildhood/NELP/NELPreport.html>
- Neuman, S. B. ve Kaefer, T. (2018). Developing low-income children's vocabulary and content knowledge through a shared book reading program. *Contemporary Educational Psychology*, 52, 15-24. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2017.12.001>
- Noble, C. H., Cameron-Faulkner, T. ve Lieven, E. (2018). Keeping it simple: The grammatical properties of shared book reading. *Journal of Child Language*, 45(3), 753-766. <https://doi.org/10.1017/S0305000917000447>
- Noble, C., Cameron-Faulkner, T., Jessop, A., Coates, A., Sawyer, H., Taylor-Ims, R. ve Rowland, C. F. (2020). The Impact of Interactive Shared Book Reading on Children's Language Skills: A Randomized Controlled Trial. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 63(6), 1878-1897. https://doi.org/10.1044/2020_JSLHR-19-00288
- Noble, C., Sala, G., Peter, M., Lingwood, J., Rowland, C., Gobet, F. ve Pine, J. (2019). The impact of shared book reading on children's language skills: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 28, 100290. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2019.100290>
- Özen Altınkaynak, S. (2019). The Effect of Interactive Book Reading Activities on Children's Print and Phonemic Awareness Skills. *International Journal of Progressive Education*, 15(1), 88-99. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2019.184.6>
- Piasta, S. B., Justice, L. M., McGinty, A. S. ve Kaderavek, J. N. (2012). Increasing young children's contact with print during shared reading: Longitudinal effects on literacy achievement. *Child development*, 83(3), 810-820. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2012.01754.x>
- Pollard-Durodola, S. D., Gonzalez, J. E., Saenz, L., Resendez, N., Kwok, O., Zhu, L. ve Davis, H. (2018). The effects of content-enriched shared book reading versus vocabulary-only discussions on the vocabulary outcomes of preschool dual language learners. *Early Education and Development*, 29(2), 245-265. <https://doi.org/10.1080/10409289.2017.1393738>
- Restrepo, M., Castilla, A., Schwanenflugel, P., Neuharth-Pritchett, S., Hamilton, C. ve Arboleda, A. (2010). Effects of a supplemental Spanish oral language program on sentence

- length, complexity, and grammaticality in Spanish-speaking children attending English-only preschools. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 41, 3–13. [https://doi.org/10.1044/0161-1461\(2009/06-0017\)](https://doi.org/10.1044/0161-1461(2009/06-0017))
- Rezzonico, S., Hipfner-Boucher, K., Milburn, T., Weitzman, E., Greenberg, J., Pelletier, J. ve Girolametto, L. (2015). Improving Preschool Educators' Interactive Shared Book Reading: Effects of Coaching in Professional Development. *American journal of speech-language pathology*, 24(4), 717-732. https://doi.org/10.1044/2015_AJSLP-14-0188
- Rodriguez B, Hines R. ve Montiel M (2009) Mexican American mothers of low and middle socioeconomic status: Communication behaviors and interactive strategies during shared book reading. *Language Speech and Hearing Services in Schools* 40, 271–282. [https://doi.org/10.1044/0161-1461\(2008/07-0053\)](https://doi.org/10.1044/0161-1461(2008/07-0053))
- Rollo, D. ve Sulla, F. (2016). Maternal Talk in Cognitive Development: Relations between Psychological Lexicon, Semantic Development, Empathy, and Temperament. *Frontiers in psychology*, 7.1-31. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00394>
- Sloat, E. A., Letourneau, N. L., Joschko, J. R., Schryer, E. A. ve Colpitts, J. E. (2015). Parent-mediated reading interventions with children up to four years old: A systematic review. *Issues in comprehensive pediatric nursing*, 38(1), 39-56. <https://doi.org/10.3109/01460862.2014.983279>
- Storkel, H. L., Komesidou, R., Pezold, M. J., Pitt, A. R., Fleming, K. K. ve Romine, R. S. (2019). The impact of dose and dose frequency on word learning by kindergarten children with developmental language disorder during interactive book reading. *Language, speech, and hearing services in schools*, 50(4), 518-539. https://doi.org/10.1044/2019_LSHSS-VOIA-18-0131
- Şimşek, Z. C. ve Işıkoğlu Erdoğan, N. (2017). Diyaloga dayalı okumanın 48-66 ay grubu çocuklarının ifade edici dil becerilerine olan etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 12(34), 381-394. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12614>
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri [Qualitative research methods in social sciences]. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tekin-İftar, E. (Ed.). (2012). *Eğitim ve davranış bilimlerinde tek-denekli araştırmalar*. Türk Psikologlar Derneği.
- Tetik, G. ve Işıkoğlu Erdoğan, N. (2017). Diyaloga dayalı okumanın 48-60 aylık çocukların dil gelişimine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(2), 535-550.
- vanKleeck, A. (2008). Providing preschool foundations for later reading comprehension: The importance of and ideas for targeting inferencing in storybook-sharing interventions. *Psychology in the Schools*, 45(7), 627-643. <https://doi.org/10.1002/pits.20314>
- Wesseling, P. B., Christmann, C. A. ve Lachmann, T. (2017). Shared Book Reading Promotes Not Only Language Development, But Also Grapheme Awareness in German Kindergarten Children. *Frontiers in Psychology*, 8, 1-13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00364>
- Williams, S. E. ve Horst, J. S. (2014). Goodnight book: sleep consolidation improves word learning via storybooks. *Frontiers in psychology*, 5, 184, 1-12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00184>

- Yıldız Bıçakçı, M. Y., Er, S. ve Aral, N., (2018). Etkileşimli öykü kitabı okuma sürecinin çocukların dil gelişimi üzerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(1), 201-208. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.375865>
- Yorke, A. M., Light, J. C., Gosnell Caron, J., McNaughton, D. B. ve Drager, K. D. (2018). The effects of explicit instruction in academic vocabulary during shared book reading on the receptive vocabulary of children with complex communication needs. *Augmentative and Alternative Communication*, 34(4), 288-300. <https://doi.org/10.1080/07434618.2018.1506823>
- Ziolkowski, R. A. ve Goldstein, H. (2008). Effects of an embedded phonological awareness intervention during repeated book reading on preschool children with language delays. *Journal of Early Intervention*, 31(1), 67-90. <https://doi.org/10.1177/1053815108324808>
- Zuccarini, M., Suttora, C., Bello, A., Aceti, A., Corvaglia, L., Caselli, M. C. ve Sansavini, A. (2020). A Parent-Implemented Language Intervention for Late Talkers: An Exploratory Study on Low-Risk Preterm and Full-Term Children. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(23), 9123. <https://doi.org/10.3390/ijerph17239123>